

The necessity and requirement for professional social workers in educational institutions: A case study of secondary schools under the Office of the Basic Education Commission (OBEC) in Pattani province

Wanapat Sangkaew^{1*} and Varunya Temrat¹

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani campus, Thailand

* Corresponding author. E-mail: wanapat.s@psu.ac.th

ABSTRACT

This research article aims to study (1) knowledge and understanding of educational personnel towards having social workers in educational institutions, (2) the role of social workers in educational institutions and (3) the necessity and importance of having social workers in educational institutions. This research is qualitative research. The target group is personnel in educational institutions in Pattani Province. Under the Office of the Basic Education Commission (OBEC), totaling 12 people. The instrument used for data collection is interview form. And using open-ended questions to allow the sample to express their opinions freely. and analyze the data in a descriptive .The results of the study found that 1) Knowledge and understanding of educational personnel regarding the presence of social workers in educational institutions by educational institution administrators, homeroom teachers, guidance teachers, and administrative teachers Have knowledge and understanding about social workers as a profession whose duties include helping, solving problems, and giving advice to people experiencing social problems and various target groups. 2) The role of social workers is important to educational institutions and helps promote the educational system in solving student problems that occur in educational institutions, which complements the work of teachers. 3) The necessity and importance of having social workers in educational institutions. From the data, it is found that social workers are important and necessary for educational institutions if they are truly pushed for which is to push for social workers in educational institutions It is necessary to receive support from the Social Work Professional Council and the Ministry of Education. The suggestion is that the social work profession should promote awareness and see the importance of the role of social workers in educational institutions. If a social worker position is not available Bringing teachers into training on the role and process of providing social work assistance may be a good option to help, correct, treat, rehabilitate and stop problems occurring in educational institutions.

Keywords: Social Worker in School, Needs, People Experiencing Social Problems

ความจำเป็นและความต้องการให้นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพในสถานศึกษา กรณีศึกษา: โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในจังหวัดปัตตานี

วนภัทร์ แสงแก้ว^{1*} และ วรัญญา เต็มรัตน์¹

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: wanapat.s@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ความรู้และความเข้าใจของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา (2) บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา และ (3) ความจำเป็นและความสำคัญในการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มเป้าหมายคือบุคลากรภายในสถานศึกษา จังหวัดปัตตานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือแบบสัมภาษณ์ โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) ความรู้และความเข้าใจของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำชั้น ครูแนะแนวและครูฝ่ายปกครอง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนักสังคมสงเคราะห์ว่าเป็นวิชาชีพที่มีหน้าที่ ช่วยเหลือ แก้ไข ให้คำปรึกษากับผู้ที่ประสบปัญหาทางสังคมกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย 2) บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์มีความสำคัญต่อสถานศึกษาและมีส่วนช่วยส่งเสริมระบบการศึกษาในการปัญหาของนักเรียนที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้ซึ่งเป็นการเสริมการทำงานของครู 3) ความจำเป็นและความสำคัญในการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา จากข้อมูลพบว่านักสังคมสงเคราะห์มีความสำคัญและจำเป็นต่อสถานศึกษาหากผลักดันให้มีได้จริง ซึ่งการที่จะผลักดันให้นักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา จำเป็นที่จะต้องได้รับการผลักดันจากสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และกระทรวงศึกษาธิการ ข้อเสนอแนะ คือ วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ควรประชาสัมพันธ์ให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของบทบาทนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา หากไม่สามารถมีตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ได้ การนำครูเข้าอบรมเกี่ยวกับบทบาทและกระบวนการให้ความช่วยเหลือทางสังคมสงเคราะห์อาจเป็นทางเลือกที่ดีในการช่วยเหลือ แก้ไข บำบัด พื้นฟูและยับยั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้

คำสำคัญ: นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน, ความต้องการ, ผู้ประสบปัญหาทางสังคม

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในปัจจุบันมีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายในสังคมไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านยาเสพติด หรือปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น ซึ่งแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ส่งผลกระทบต่อคนในสังคม แม้แต่ในสถานศึกษา ก็ยังคงพบสถานการณ์ปัญหาในลักษณะเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ โดยจากสถานการณ์นี้ทำให้ต้องยอมรับว่าปัญหาที่เกิดขึ้น ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กนักเรียนในโรงเรียน ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ รวมไปถึงด้านพฤติกรรมและยังส่งผลกระทบต่อทัศนคติของนักเรียนในการตอบโต้กลับเมื่อเผชิญปัญหาอีกด้วย ซึ่งทำให้เกิดการซึมซับการใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ และนำมาใช้เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (ปวรวิศร์ กิจสุขจิต, 2559) โดยปัญหาภายในโรงเรียนที่มีอัตราการเกิดมากที่สุด คือ พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง โดยปัจจุบันระดับความรุนแรงของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งได้ทวีคูณมากขึ้น มีนักเรียนในประเทศไทยที่โดนกลั่นแกล้งในโรงเรียนมากถึง 600,000 คน เมื่อคิดเป็นอัตราส่วนแล้วประมาณร้อยละ 40 ถือเป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศญี่ปุ่น (กรมสุขภาพจิต, 2561) นอกจากระดับความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นแล้ววิธีการกลั่นแกล้งก็เปลี่ยนไปจากในอดีตที่เคยใช้ เช่น การล้อเลียนชื่อพ่อแม่ การเรียกชื่อสมมติหรือปมด้อยของเพื่อน การไม่ให้เข้า

ร่วมกลุ่มเล่นหรือทำกิจกรรม และการตบหัวหรือการชกตอยใช้กำลังบังคับ เป็นต้น พฤติกรรมดังกล่าวเหล่านี้เป็นวิธีดั้งเดิมที่ใช้ในการกลั่นแกล้ง แต่สำหรับในปัจจุบัน มีสื่อ (Media) และเทคโนโลยี (Technology) มีบทบาทสำคัญและเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของคนในยุคปัจจุบัน สำหรับในประเทศไทย พบว่า กลุ่มเยาวชนมากกว่าร้อยละ 50 มีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผ่านโลกไซเบอร์และคุกคามผู้อื่นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (กรมสุขภาพจิต, 2562)

จากสถิติการฆ่าตัวตายของไทยในปี 2561 พบว่ามีการฆ่าตัวตายสำเร็จ 4,137 ครั้ง เป็นเพศชายร้อยละ 80 และเพศหญิงร้อยละ 20 โดยมีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากความสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด รองลงมาคือโรคเรื้อรัง และสุดท้ายคือโรคซึมเศร้า โดยแบ่งตามช่วงอายุ ดังนี้ วัยที่มีการฆ่าตัวตายมากที่สุด คือ อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 915 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.12 รองลงมาคือช่วงอายุ 30-39 ปี จำนวน 887 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.44 อายุ 40-49 ปี จำนวน 844 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.40 อายุ 50-59 ปี จำนวน 715 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.28 อายุ 20-29 ปี จำนวน 645 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.59 และน้อยที่สุด คืออายุ 10-19 ปี จำนวน 131 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.17 (วรสิทธิ์ เจริญศิลป์และคณะ, 2562)

ถึงแม้ว่าจากข้อมูลสถิติการฆ่าตัวตายพบว่า วัยรุ่นไม่ใช่ช่วงวัยที่มีอัตราการฆ่าตัวตายมากที่สุด แต่ผลสำรวจดังกล่าวก็ยังก่อให้เกิดคำถามอย่างมากมาย ว่ามีสาเหตุใดที่ทำให้เกิดการฆ่าตัวตายในหมู่วัยรุ่น โดยสาเหตุการฆ่าตัวตาย มาจากปัญหาความรัก ปัญหาการเรียน ปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต ปัญหาครอบครัว ปัญหาในกลุ่มเพื่อน และปัญหาส่วนตัวอื่น ๆ ปัญหาการฆ่าตัวตายจึงส่งผลกระทบต่อทั้งตนเอง ครอบครัว สังคม และเศรษฐกิจ โดยพบว่า ผู้ที่กระทำการฆ่าตัวตายหารอดชีวิตมาได้ก็อาจเกิดความรู้สึกผิดและถูกมองว่าเป็นบุคคลที่สร้างปัญหาให้กับผู้อื่นซึ่งทำให้เกิดการพยายามฆ่าตัวตายซ้ำและมักมีอาการซึมเศร้าตามมาภายหลัง (รวีพรดี พูลลาภ, 2560) จะเห็นได้ว่าสาเหตุหนึ่งของปัญหามาจากการกลั่นแกล้งด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน นั้นส่งผลต่อสุขภาพจิตของนักเรียน โดยสิ่งที่เลวร้ายที่สุดจากผลกระทบ คือ ก่อให้เกิดการฆ่าตัวตายในหมู่วัยรุ่น และยังก่อให้เกิดผลกระทบในด้านจิตใจของครอบครัวผู้ที่สูญเสีย นอกจากนี้ยังพบปัญหาอีกหลายด้านที่ส่งผลกระทบต่อนักเรียน โรงเรียนและครอบครัว ดังข่าวที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ อาทิ

กรณีข่าวของมิดชิดออนไลน์ (2565) ที่พบว่า “ด.ญ.เอ(นามสมมติ)” ฆ่าตัวตายเพราะถูกครูคนหนึ่งในห้องเรียนพุดกตดันเนื่องจาก “ด.ญ.เอ (นามสมมติ)” ไม่มีเงินจ่ายค่าเทอม นอกจากคำพุดของครูในห้องเรียนที่กตดันแล้ว “ด.ญ.เอ (นามสมมติ)” มีปัญหาครอบครัวรุมเร้าให้ต้องดิ้นรน หาหนทางเรียนหนังสือต่อ โดยขณะนั้น “ด.ญ.เอ (นามสมมติ)” มีเงินติดตัวเพียง 200 บาท จนมีการได้พุดคุยกับครูที่ปรึกษา แต่ถูกครูที่ปรึกษาพุดบั่นทอนจิตใจซ้ำเติม อีกทั้งยังพุดในลักษณะที่พยายามให้ย้ายโรงเรียนไปเรียนที่อื่น เนื่องจากเป็นนักเรียนที่ไม่มีผู้ปกครองคอยดูแล กลัวจะสร้างปัญหาให้กับทางโรงเรียน และสร้างภาระให้กับครูที่ปรึกษา สุดท้าย “ด.ญ.เอ(นามสมมติ)” ตรอมใจเครียดหนัก ผูกคอตัวเองเสียชีวิตในบ้านพัก

หรือกรณีการสุ่มตรวจปัสสาวะนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในห้องเรียนแห่งหนึ่งใน อ.เขียร์ใหญ่ จ.นครศรีธรรมราช โรงเรียนแห่งนี้เปิดสอนระดับอนุบาลถึง มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนกว่า 200 คน ครู 18 คน ผลการสุ่มตรวจนักเรียน 47 คน พบสารเสพติดในกระแสเลือด 9 คน ทั้งหมดรับสารภาพว่าเสพสารเสพติดจริง ในจำนวน 9 คน มีนักเรียนชายชั้น ป.2 อายุ 8 ขวบ รวมอยู่ด้วยให้การว่าติดและเสพสารเสพติดหลายชนิด ทั้งกัญชา น้ำกระท่อม ยาอัลปราโซแลม และสูบบุหรี่ สาเหตุที่เสพสารเสพติดเพราะพี่ชาย อายุ 13 ปี นักเรียน ชั้น ม.1 โรงเรียนเดียวกันนำมาให้ทดลองเสพ นอกจากนี้ยังเป็นตัวการนำยาเสพติดมาขายให้เด็กนักเรียนในห้องเรียนโดยเฉพาะยาอัลปราโซแลมซึ่งเป็นวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทไปในทางที่ผิดมักนำไปใช้เป็นยานอนหลับอย่างแรงเพื่อล่วงละเมิดทางเพศ หรือนำไปผสมในสารเสพติด เด็กคนนี้อยู่หนีไปเมื่อรู้ว่ามีเจ้าหน้าที่มาตรวจยาเสพติดในห้องเรียน เมื่อเจ้าหน้าที่ติดตามไปที่บ้านพบว่าเด็กคนนี้อยู่หนีออกจากบ้านไปแล้ว เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชได้รับรายงานผลการตรวจก็สั่งการให้อำนาจการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช ผู้อำนวยการโรงเรียน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องติดตามพฤติกรรมนักเรียนที่ติดยาเสพติดอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะนักเรียนชั้น ป.2 และพี่ชาย ต้องติดตามและให้ความช่วยเหลือ ให้นำเข้าสู่การบำบัดรักษาโดยเร่งด่วนเพื่อให้เติบโตเป็นเยาวชนและผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของสังคม กรณีที่เกิดขึ้นถือเป็นกรณีศึกษาที่สำคัญ ในเรื่องการแพร่ระบาดของยาเสพติดเข้าสู่สถานศึกษา โดยมีนักเรียนอายุ 13 ปี นำเข้ามาจำหน่ายในห้องเรียน ทำให้เด็กนักเรียนชั้น ป.2 อายุ 8 ขวบเป็นเด็กที่ใช้ติดยาเสพติดที่อายุน้อยมาก (ไทยรัฐออนไลน์, 2558)

จากสถานการณ์ข้างต้นสะท้อนให้ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนหรือสถานศึกษาในประเทศไทยจำเป็นต้องมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนเป็นอีกหนึ่งวิชาชีพที่มีบทบาทความสำคัญที่สามารถช่วยเหลือบรรเทา และป้องกันการขยายตัวของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนได้ นักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพจิตที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนที่มีความกังวลทางด้านจิตใจและพฤติกรรม จะมีการสนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก รวมถึงการสนับสนุนในห้องเรียนและทางวิชาการ นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนสามารถให้คำปรึกษากับผู้ปกครอง ครู และผู้บริหาร รวมถึงสามารถให้คำปรึกษาและบำบัดได้ทั้งรายบุคคลและแบบกลุ่ม ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจะมีหน้าที่ประสานระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนในการให้บริการนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนประสบความสำเร็จทั้งทางด้านวิชาการและสังคม

โดยในปัจจุบันสถานศึกษาของไทยมุ่งเน้นให้มีการศึกษาที่หลากหลายวิชาเพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมและมีทักษะในการดำเนินชีวิตและการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นในโรงเรียนส่วนใหญ่จะบรรจุให้มีฝ่ายแนะแนวขึ้นมา โดยผู้ที่รับผิดชอบคือครูแนะแนว ซึ่งมีบทบาทหน้าที่หลักในการช่วยเหลือสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียน รู้จักเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจสภาพแวดล้อม สามารถนำตน พึ่งตนเองได้ ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า และมีความพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพของตน ด้านชีวิตส่วนตัวและสังคม ด้านการศึกษา และด้านการประกอบอาชีพ แต่ในปัจจุบันเนื่องด้วยสภาวะสังคมมีความหลากหลายและมีปัจจัยมากขึ้น บทบาทหน้าที่ของครูแนะแนวจึงทำหน้าที่หลักด้านการศึกษา แต่ยังไม่ได้ครอบคลุมไปถึงการรับมือกับปัญหาทางสังคมของเด็กนักเรียนเช่นที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนคือการ ให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านในการสืบค้นข้อเท็จจริง ประเมินวินิจฉัยปัญหาและวางแผนและส่งเสริมหรือแก้ไขปัญหามาได้ เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นของเด็กนักเรียนรวมไปถึงการดูแลและปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจะคาดการณ์ประเมินว่าอาจจะเกิดปัญหาตามมาได้ นอกจากนี้ นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน จะมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน นักเรียนด้านการศึกษา เช่น จัดหาทุนจากองค์กรภายนอก นอกจากนี้ นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนยังมีความสามารถในการเป็นผู้จัดการรายกรณี เป็นการให้ความช่วยเหลือรายบุคคล รวมไปถึงครอบครัว ของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ แต่ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน ปรากฏการณ์นี้สวนทางกับบริบทนานาชาติ ที่มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายนานาชาติเพื่อสังคมสงเคราะห์โรงเรียน (International Network for School Social Work) โดยเครือข่ายดังกล่าวมีการแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์โรงเรียนในช่วงปี ค.ศ. 2021 ที่มีอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมากกว่า 50 ประเทศ โดยมีบทบาทในการสนับสนุนความสำเร็จทางการศึกษาของนักเรียน โดยเฉพาะผู้ที่ถูกละเลย เนื่องจากความยากจน การถูกกีดกัน ความพิการและปัญหาส่วนตัวหรือปัญหาทางสังคมอื่น ๆ นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจะปฏิบัติงานร่วมกับสหวิชาชีพในการป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียนในโรงเรียน (Huxtable, 2022) ประเทศแรก ๆ ที่มีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน เป็นประเทศในทวีปอเมริกาเหนือ คือประเทศสหรัฐอเมริกา มีนักสังคมสงเคราะห์โรงเรียนมานานกว่าศตวรรษแล้ว ซึ่งน่าจะเป็นประเทศแรก ๆ ที่มีนักสังคมสงเคราะห์โรงเรียนแรกเริ่มนักสังคมสงเคราะห์ โรงเรียนได้ใช้ชื่อว่า “ครูเยี่ยมบ้าน” (visiting teachers) โดยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างบ้าน และโรงเรียน โดยการเน้นคุณค่าของการศึกษากับพ่อแม่เด็ก ขณะเดียวกันก็แจ้งข้อมูลข่าวสารแก่ครูถึงอุปสรรคที่นักเรียนต้องประสบที่บ้าน จนในช่วงปี ค.ศ. 1994-1995 นักสังคมสงเคราะห์โรงเรียนจาก 26 รัฐ รวมตัวกัน จัดตั้งเป็นสมาคมสังคมสงเคราะห์โรงเรียนแห่งอเมริกา (School Social Work Association of America, เรียกย่อว่า SSWAA) เป็นสมาคมวิชาชีพที่เป็นอิสระจากสมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ สหรัฐ (NASW) และประเทศแคนาดา ซึ่งเป็นอีกประเทศหนึ่งในอเมริกาเหนือที่มีความก้าวหน้าของสังคมสงเคราะห์โรงเรียน โดยสังคมสงเคราะห์โรงเรียนเริ่มครั้งแรกที่โทรอนโต (Toronto) นักสังคมสงเคราะห์โรงเรียนของแคนาดาต้องมีคุณสมบัติคือ ต้องจบการศึกษามีวุฒิปริญญาตรีทางสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และลงทะเบียนกับองค์กรวิชาชีพในแต่ละรัฐ ที่รับผิดชอบต่อสมรรถนะและการปฏิบัติให้เป็นไปตามจรรยาบรรณ (กิตติพัฒน์ นนทปัทมเดช, 2567) การมีเครือข่ายนานาชาติเพื่อสังคมสงเคราะห์โรงเรียน ถือเป็นการปลุกกระแสให้นักสังคมสงเคราะห์รุ่นใหม่ ๆ ในสังคมไทยได้เห็นความสำคัญต่อการผลักดันให้นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน และได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในหลายประเทศ แนวคิดนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนถูกนำมาใช้เพื่อจัดการปัญหาอุปสรรคต่อการศึกษา เช่น ความพิการ ปัญหาสุขภาพกายและจิต การใช้สารเสพติด การตั้งครรภ์ในวัยเรียน ปัญหาการเรียนรู้อุปสรรคต่อการเรียน ปัญหาครอบครัว

ปัญหาการล่วงละเมิดเด็ก ปัญหาระบบภายในโรงเรียน การเลือกปฏิบัติ การกลั่นแกล้ง และการลงโทษที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนสามารถทำงานร่วมกับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการเหยียดเชื้อชาติชาติพันธุ์ เป็นต้น ดังนั้นบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ และดำเนินชีวิตอย่างมีสวัสดิภาพ

จากกล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในเวทีนานาชาติสังคมสงเคราะห์โรงเรียนกำลังเติบโตและขยายตัว และอันที่จริงสังคมไทยเคยมีนักสังคมสงเคราะห์โรงเรียน อาจวิเคราะห์ได้ว่าผู้มีอำนาจในวงการสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ ในยุคจอมพล ป.พิบูลสงครามและศาสตราจารย์ปกรณ์ อังศุสิงห์ ได้เห็นความสำคัญของสังคมสงเคราะห์ โรงเรียนและได้เริ่มต้นที่โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์เป็นแห่งแรกและปัจจุบันไม่มีนักสังคมสงเคราะห์โรงเรียนแล้ว (กิตติพัฒน์ นนทปัทมดลย์, 2556) ในขณะที่สังคมไทยในปัจจุบันนี้มีเด็กนักเรียนในโรงเรียนที่มีปัญหาทางด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาทางการเงินในครอบครัวที่ส่งผลต่อการศึกษาของนักเรียน ผู้วิจัยในฐานะเป็นอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เข้าใจกระบวนการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาด้วยหลักการทางสังคมสงเคราะห์ ซึ่งผู้ประสบปัญหาทางสังคมมีหลากหลายกลุ่มไม่ว่าจะเป็นคนชรา เด็กกำพร้า คนพิการ คนไร้บ้าน ผู้ป่วยจิตเวช เป็นต้น จากกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนแล้วแต่มีนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพให้การช่วยเหลือ ดูแลตามหน่วยงานที่ได้สังกัด เช่น บ้านพักคนชรา บ้านพักเด็กและครอบครัว ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โรงพยาบาลจิตเวช เป็นต้น แต่เด็กนักเรียนที่ประสบปัญหาภายในโรงเรียนยังไม่มีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาดูแลหรือให้คำปรึกษา ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน เนื่องจากสถานการณ์ของสังคมในปัจจุบันมีความเสี่ยงและปัจจัยที่ส่งผลต่อเด็กเยาวชนที่อยู่ในโรงเรียนให้ตกเป็นเหยื่อในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทำให้นักเรียนจำเป็นต้องได้รับการดูแลและปัญหาดังกล่าวไม่ควรเกิดขึ้นในโรงเรียน ที่เรียกว่าเป็นสถานศึกษา ที่ซึ่งควรเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก ถึงเวลาแล้วที่ต้องขับเคลื่อนนโยบายให้มีนักสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมที่ให้นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน ที่จะช่วยให้ปัญหาที่เกิดขึ้นทุเลาเบาบางลง หรือปัญหาที่ต้องการการแก้ไขที่ต้นตอที่ครูอาจจะไม่สามารถเข้าถึงปัญหาที่นักเรียนกำลังเผชิญเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด และสร้างเกราะป้องกันสำหรับเด็กที่กำลังเผชิญกับสภาพสังคมที่มีปัจจัยเสี่ยงมากมาย สำหรับการวิจัยนี้เป็นการศึกษาในบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความยึดโยงกับมิติความเชื่อ ศาสนาที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ที่ต้องอาศัยผู้ที่มีความเข้าใจในสภาพปัญหาและการอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ที่ถูกเชื่อมโยงไปสู่ระบบการศึกษาก็นับเป็นประเด็นที่เปราะบางในการการแก้ไขปัญหา การมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่นักวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ จะเข้าไปมีบทบาทในการพิทักษ์สิทธิ์และปฏิบัติงานด้วยจรรยาบรรณที่มีหลักการไม่เลือกปฏิบัติ เคารพในศักดิ์ศรี คุณค่าของความเป็นมนุษย์ทุกเชื้อชาติและชาติพันธุ์อย่างเท่าเทียมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้และความเข้าใจของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ที่มีความสำคัญต่อสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาความจำเป็นและความสำคัญในการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การนี้เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) แบบเจาะจงคือ ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview Guideline) โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่คลุกคลีและใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความจำเป็นและความต้องการให้นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ ในสถานศึกษา กรณีศึกษา : โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.)ในจังหวัดปัตตานี” คือสถานศึกษาในจังหวัดปัตตานี โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบสุ่มจับฉลาก โดยเลือกเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ 1 แห่ง โรงเรียนขนาดกลาง 1 แห่งและโรงเรียนขนาดเล็ก 1 แห่ง รวมทั้งสิ้น 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเบญจมราชูทิศ โรงเรียนสุวรรณไพบูลย์ และโรงเรียนราชมนิรังสุภรณ์ และได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียน คุณครูประจำชั้น ครูฝ่ายปกครอง ครูฝ่ายแนะแนว โรงเรียนละ 4 คน รวมผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น 12 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ โดยวิจัยได้กำหนดกระบวนการวิธีการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แนวทางหนึ่งโดยการศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา รวมไปถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการสร้างพื้นฐานขององค์ความรู้ในทางวิชาการเกี่ยวกับงานวิจัย

การออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ประกอบไปด้วยข้อคำถามจำนวน 5 ตอน โดยมีสาระสำคัญในการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้ให้สัมภาษณ์, อายุการทำงาน, ตำแหน่งในโรงเรียน

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์

ตอนที่ 3 พฤติกรรมของเด็กนักเรียนที่เกิดขึ้นบ่อยภายในและภายนอกของสถานศึกษา

ตอนที่ 4 การเข้าถึงและการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

ตอนที่ 5 ความจำเป็นและความต้องการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเชิงเนื้อหา เป็นการตรวจสอบเครื่องมือว่ามีความเป็นตัวแทน หรือครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ โดยพิจารณาจากตารางวิเคราะห์เนื้อหา หรือตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหากับจุดประสงค์ที่กำหนด จากผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมสงเคราะห์ จำนวน 3 คน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) และผู้วิจัยนำผลจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ได้ประเมินมาทำการปรับปรุงแก้ไขที่ถูกต้องก่อนการเก็บข้อมูลภาคสนาม

3. วิธีการการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

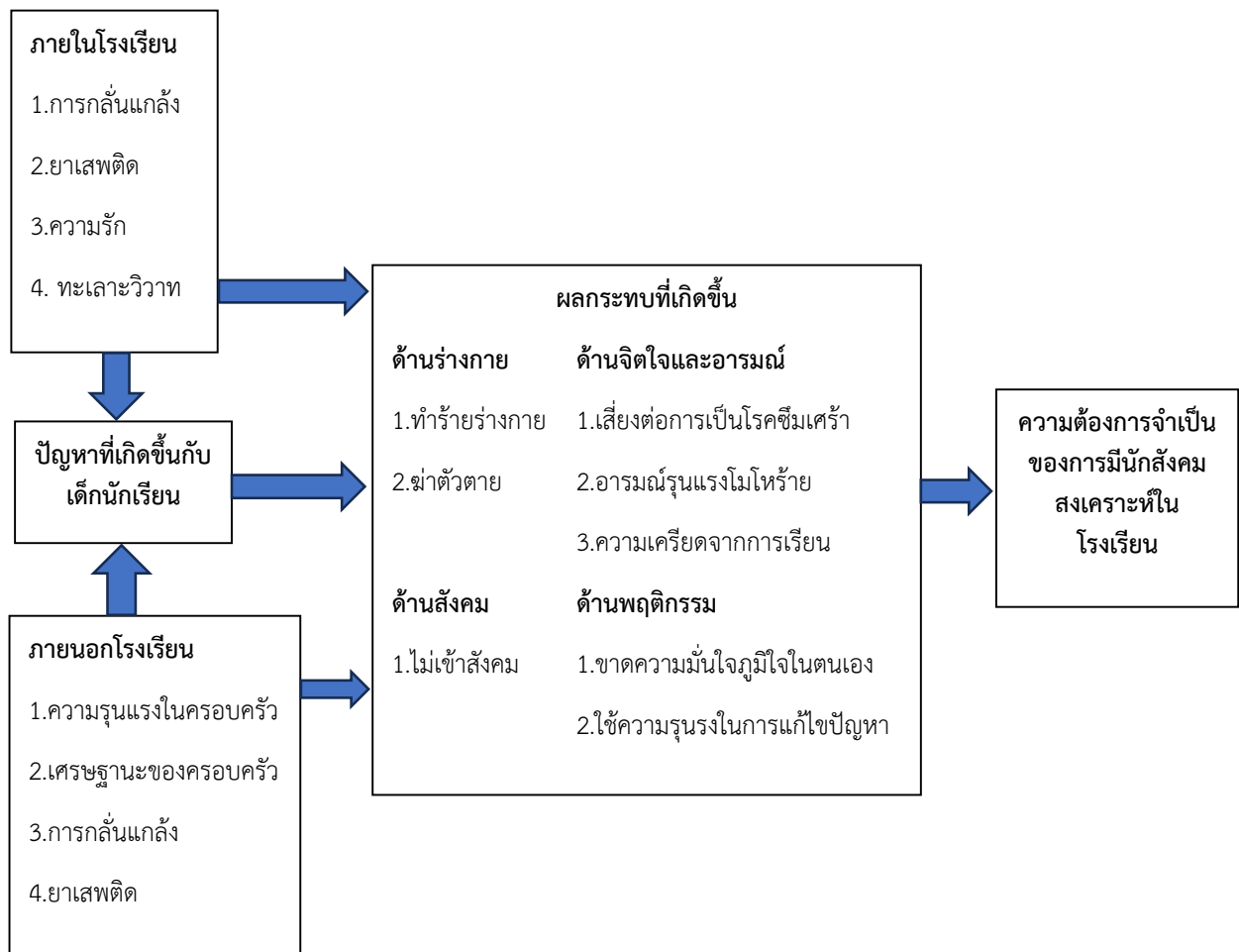
วิธีการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 ลักษณะ คือ กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูล จากเอกสารทางวิชาการ และจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview Guideline) และกระบวนการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยวิจัยได้กำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ ผู้วิจัยทำการชี้แจงถึงวัตถุประสงค์การวิจัย ต่อผู้บริหารสถานศึกษา 1 ท่าน ครูแนะแนว 1 ท่าน ครูฝ่ายปกครอง 1 ท่าน ครูประจำชั้น 1 ท่านและใช้ประโยชน์จากข้อมูลทั้งหมดเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น เมื่อวิจัยเสร็จสิ้นจะทำลายในทันที

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก(Interview Guideline) มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลโดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) โดยกระบวนการและวิธีการวิเคราะห์อันจะได้ดำเนินการกระบวนการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความ (Content Analysis and Interpretation) ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major-themes) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ทั้งหมดจากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major themes) มาพิจารณาแบ่งแยก ออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-theme) และหัวข้อย่อย (Categories) อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์โดย การเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อย เพื่อแสวงหาข้อค้นพบจากกระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงความต้องการจำเป็นของการมีนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพในสถานศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการในตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยใช้กระบวนการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ทำร่วมกับการเก็บข้อมูลภาคสนามและการศึกษาเอกสาร ร่วมกับการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาต่อการทำงาน สังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา และกระบวนการทำงานสังคมสงเคราะห์กับนักเรียนในสถานศึกษา นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลโดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยกระบวนการและวิธีการวิเคราะห์อันจะได้ดำเนินการกระบวนการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความ (Content Analysis and Interpretation) ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major-Theme) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ทั้งหมดจากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major-Theme) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-theme) และหัวข้อย่อย (Categories)

4. จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิจัยเรื่อง “ความจำเป็นและความต้องการให้มีนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพในสถานศึกษา กรณีศึกษา : โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) ในจังหวัดปัตตานี” The need and desire to have professional social workers in educational institutions Case study: Secondary school Under the Office of the Basic Education Commission (OBEC). in Pattani province ผ่านการรับรอง จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ psu.pn.2-050/67 Certificate of Approval The Research Ethics Committee for Humanities, Social Sciences and Education Prince of Songkla University, Pattani Campus ตั้งแต่วันที่ 19 กรกฎาคม 2567 – 19 กรกฎาคม 2568

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาสามารถส่งผลกระทบต่อนักเรียนทั้งทางบวกและทางลบ โดยที่ผลกระทบทางลบล้วนเป็นปัจจัยสำคัญและมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกมา อาทิ การใช้ความรุนแรง การล้อเลียน การถูกกลั่นแกล้ง เป็นต้น ปัญหาในช่วงต้นส่งผลกระทบ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1. ผลกระทบทางด้านร่างกาย 2. ผลกระทบทางด้านจิตใจและอารมณ์ 3. ผลกระทบทางด้านสังคม 4. ผลกระทบทางด้านพฤติกรรม ซึ่งผลกระทบทั้ง 4 ด้าน อาจเกิดผลกระทบเพียงด้านใดด้านหนึ่ง อาทิ การถูกกลั่นแกล้งไม่ว่าจะเป็นการถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ การถูกกลั่นแกล้งด้วยคำพูด การถูกกลั่นแกล้งด้วยการใช้ความรุนแรงโดยการทำร้ายร่างกาย ชกต่อย ตบตี รวมไปถึงการถูกล้อเลียนสีผิว ลักษณะร่างกาย ซึ่งการโดนกระทำซ้ำ ๆ สะสมไป โดยไม่มีการช่วยเหลือหรือแก้ปัญหา จะส่งผลกระทบทางด้านจิตใจและอารมณ์ ทำให้เด็กนักเรียนไม่กล้าแสดงออก น้อยเนื้อต่ำใจ เก็บกด เป็นปมด้อย ไม่กล้าเข้าสังคม รู้สึกว่าสถานศึกษาไม่ใช่พื้นที่ที่ปลอดภัย หวาดกลัวเมื่อต้องมาสถานศึกษา เมื่อระยะเวลาผ่านไปเรื่อย ๆ อาจจะสะสมกลายเป็นโรคภัยแรงที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เช่น โรคซึมเศร้า โรคเครียด อีกทั้งส่งผลกระทบไปยังด้านร่างกาย เกิดการทำร้ายร่างกายตัวเอง ทำให้มีบาดแผลบนร่างกายของตนเอง หรืออาจจะร้ายแรงที่สุดถึงขั้นตัดสินใจจบชีวิตด้วยการฆ่าตัวตาย รวมไปถึงทำร้ายคนรอบข้าง ทำให้เด็กเหล่านี้ไม่มีจุดยืนในสังคม จากผลกระทบที่กล่าวไปในข้างต้นส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่สุ่มเสี่ยงให้กลายเป็นเด็กมีปัญหาเนื่องจากไม่มีผู้ให้คำปรึกษา ช่วยแก้ไขปัญหาย่างถูกวิธี ทำให้เด็กเหล่านี้จะหันไปพึ่งพึ่งยาเสพติด เพื่อหาความสุขให้กับตัวเอง

นักเรียนในสถานศึกษาล้วนประสบพบเจอปัญหาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาทางด้านครอบครัว ปัญหาทางด้านสุขภาพจิตใจ ปัญหาทางการเข้าสังคมและปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งนำมาสู่ความต้องการในการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา เนื่องจาก ปัญหาเหล่านี้คุณครูในสถานศึกษาไม่มีทักษะและกระบวนการช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่มีปัญหาอย่างชัดเจน จึงจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สามารถช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่มีปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ คือ นักสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษา ที่สามารถช่วยเหลือเด็กที่ประสบปัญหาได้ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ อีกทั้งยังสามารถป้องกัน แก้ไข ไม้ให้เด็กนักเรียนที่ประสบปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาระดับบุคคล ครอบครัวหรือสังคม เพื่อให้เด็กนักเรียนที่เติบโตไปเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ โดยนักสังคมสงเคราะห์เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความมั่นคงทางด้านการร่างกาย จิตใจ สังคมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ความรู้และความเข้าใจของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูไม่เพียงเข้าใจว่านักสังคมสงเคราะห์คือนักการกุศลหรือเป็นวิชาชีพที่ให้เพียงสิ่งของเท่านั้น แต่เข้าใจว่านักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ที่มีบทบาทด้านการให้ความช่วยเหลือ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่ประสบปัญหาทางสังคม อีกทั้งเข้าใจว่านักสังคมสงเคราะห์ทำงานแบบสหวิชาชีพและยังมีหน้าที่ประสานงานกับวิชาชีพอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาด้วย จะเห็นได้ว่าความรู้และความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในกลุ่มของผู้บริหารและคุณครูจะมีความเห็นที่ใกล้เคียงและสอดคล้องกัน แม้ว่าอดีตจะเคยมีมานักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนมาแล้ว แต่ก็ตามสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม แต่ปัจจุบันในประเทศไทยไม่มีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนที่คอยดูแลและให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน ครอบครัวหรือแม้กระทั่งคุณครูในสถานศึกษาที่ประสบปัญหาที่ตามแต่ในปัจจุบันนี้ก็ยังมียุทธศาสตร์ฝ่ายแนะแนวที่คอยดูแลและมีการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน คนส่วนใหญ่ยังคงสับสนกับบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนกับวิชาชีพอื่น เช่น ครูแนะแนว นักจิตวิทยา เป็นต้น โดยจากการศึกษาความรู้และความเข้าใจของผู้บริหารและคุณครู พบว่ามีทั้งบทบาทหน้าที่ที่คล้ายกันและบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน โดยหน้าที่ที่คล้ายกันคือมีการช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแก่นักเรียน ส่วนนักสังคมสงเคราะห์ก็มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้การช่วยเหลือแต่จะมีขอบเขตในการช่วยเหลือที่กว้างกว่าซึ่งไม่ได้ช่วยเหลือเฉพาะนักเรียนแต่ช่วยเหลือไปถึงครอบครัวและคุณครูในโรงเรียน แต่ก็มีเป้าหมายที่ตรงกันนั่นคือให้คำปรึกษาและให้การช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหา ดังนั้นการเข้าถึงและการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน ปัญหาการใช้สารเสพติด ปัญหาการใช้ความรุนแรง ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่มีมาตั้งแต่ในอดีต แต่ไม่มีกระบวนการแก้ไขปัญหาย่างถูกวิธีและถูกจัดจึงกลายเป็นปัญหาเรื้อรังจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้ที่มีบทบาทในสถานศึกษาในการให้ความช่วยเหลือหรือใกล้เคียงปัญหาคือนักเรียนคณบดีเป็นใครไปได้คือ คุณครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียน ซึ่งการให้ความช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งจากการให้การสัมภาษณ์ของผู้บริหารและคุณครูในโรงเรียนได้กล่าวถึงการเข้าถึงและการจัดการปัญหาของนักเรียนได้ค่อนข้างใกล้เคียงและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...ส่วนใหญ่นักเรียนจะเข้ามาปรึกษา ด้วยความที่ช่วงวัยไม่ได้ห่างกันมากเขาจึงกล้าที่จะมาพูด คุยกับเรา มาแลกเปลี่ยน...”(ครูประจำชั้น , สัมภาษณ์วันที่ 10 กันยายน 2567)

“...ส่วนใหญ่ครูที่ปรึกษาจะเป็นคนช่วยได้เยอะ เพราะเด็กจะเข้ามาพูดคุยกับครูที่ปรึกษา แล้วก็เด็กบางส่วนจะเข้าไปพูดคุยกับครูที่สนิทและไว้วางใจ แต่กับ ผอ.ไม่ค่อยมีใครเข้ามาขอคำปรึกษา ซึ่งคนที่สำคัญคือครูที่ปรึกษากับครูผู้สอนที่สนิทและไว้วางใจ และนำเรื่องมาปรึกษากับฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การช่วยเหลือ...”(ครูแนะแนว, สัมภาษณ์วันที่ 11 กันยายน 2567)

“...นักเรียนอาจจะไม่รู้จักนักสังคมสงเคราะห์ เพราะสำหรับนักเรียนคนใกล้ชิดคือพ่อแม่ ครู เพื่อน เวลาจะขอคำปรึกษาต่าง ๆ เด็กจะไปหาครูที่ปรึกษาก่อน เพราะเข้าใจว่าจะช่วยหาทางออกหรือแก้ไขปัญหาได้...” (ครูฝ่ายปกครอง, สัมภาษณ์วันที่ 10 กันยายน 2567)

จากคำบอกเล่าของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่นักเรียนจะเป็นคนเข้ามาปรึกษาเล่าปัญหาให้คุณครูฟังด้วยตนเอง เนื่องจากเป็นครูคนสนิทและเด็กไว้วางใจ โดยที่เด็กนักเรียนไม่ได้รู้ว่าเป็นงานสังคมสงเคราะห์หรือการให้คำปรึกษาในงานสังคมสงเคราะห์หรือไม่ เหตุผลหลักมาจากอายุระหว่างคุณครูกับนักเรียนไม่ได้ห่างกันมากนักและความสนิทสนม จึงไม่ได้มีปัญหาแก่การเข้าหาเพื่อปรึกษาปัญหาต่าง ๆ การเข้าถึงได้ง่ายจึงสามารถเล่าปัญหาปรึกษาได้ทันที และการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้มีเพียงเท่านี้ดังการให้สัมภาษณ์ ได้กล่าวเพิ่มเติมดังนี้

“เด็กเข้ามาปรึกษาเองเยอะมากทุกเรื่อง เพราะ ค่อนข้างจะเป็นกันเองกับเด็ก บางครั้งก็เหมือนเป็นเพื่อนกับเด็ก เด็กจะไม่กลัวกับผม เด็กเลยกล้าที่จะปรึกษา ส่วนเรื่องเด็กที่ท้องบางคน เราไม่ต้องรอให้เค้ามาถาม เรารู้อยู่แล้ว เค้ามีปัญหาแน่ เลยไปย่ำครูที่ปรึกษา ชี้แจงกับเพื่อนในห้องให้ดี เพราะนักเรียนที่ท้องเค้าบอบบาง เค้าได้รับผลกระทบ ถ้าเกิดมีเพื่อนมาทำร้ายจิตใจจะกระทบกระเทือนไปยังจิตใจมาก นี่คือสิ่งที่ครูทำเมื่อรู้ว่าเกิดปัญหาดังกล่าวกับเด็ก...” (ครูแนะแนว, สัมภาษณ์วันที่ 10 กันยายน 2567)

ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาไทย อาทิ ปัญหาเด็กพิเศษ เช่นเด็กออทิสติก (Autistic) มักจะมีอุปสรรคในการเรียน เมื่อต้องเรียนโรงเรียนร่วมกับเด็กปกติ เนื่องจากบางโรงเรียนยังไม่ยอมรับและคุณครูยังไม่ทราบถึงวิธีการดูแลหรือการปฏิบัติต่อนักเรียน รวมทั้งผู้เรียนอาจจะโดนกลั่นแกล้งจากเพื่อนร่วมชั้นเรียนซ้ำ นอกจากนี้กระทรวงสาธารณสุขยังได้เปิดเผยถึง สถิติของเด็กไทยที่ป่วยสมาธิสั้น พบว่า เด็กไทยมากกว่า 1 ล้านคนมีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตหรือพบภาวะป่วยสมาธิสั้น สูงถึงร้อยละ 12 ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยทั่วโลกร้อยละ 10 โดยเด็กที่มีภาวะจะแสดงออกถึงพฤติกรรมการขาดสมาธิไม่อยู่นิ่ง ซ้ำลิ้ม พูดมาก ใจร้อนและชอบกลั่นแกล้งผู้อื่น ดังนั้นเมื่อเด็กต้องเข้ารับการศึกษาร่วมกับผู้อื่นในสังคมจึงอาจจะทำให้เกิดปัญหา ในการปรับตัว ปัญหาทางด้านการเรียน รวมทั้งปัญหาทางด้านการเข้าสังคม เป็นต้น (เฉลิมพล พลमुख, 2562) นอกจากนักเรียนจะเข้ามาปรึกษาครูเองแล้ว เมื่อใดที่ครูสังเกตได้ถึงความผิดปกติของนักเรียน ครูจะเข้าไปซักถาม ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือในทันที และมีการย่ำถึงเพื่อนร่วมห้องของนักเรียนด้วยกัน เพื่อป้องกันให้เกิดปัญหาอื่น ๆ เพิ่มขึ้น ดังนั้นแล้วครูไม่ได้มีหน้าที่เพียงการสอนในรายวิชาต่าง ๆ แต่ครูมีการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นในปัญหาที่เกิดขึ้นที่นอกเหนือจากการเรียน และไม่เคยปฏิเสธปัญหาของนักเรียนที่เข้ามาปรึกษา ซึ่งครูสามารถที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ในระดับหนึ่งของปัญหาที่ไม่ได้มีความซับซ้อน

2. บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ที่มีความสำคัญต่อสถานศึกษา

วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทยไม่ได้เป็นวิชาชีพที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในทุกวงการวิชาชีพนัก หากไม่ใช่ผู้ที่ทำงานทางด้านสังคมสงเคราะห์หรือวิชาชีพที่ต้องเกี่ยวข้องกับงานสังคมสงเคราะห์ การที่จะเข้าใจบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์โดยเฉพาะนักสังคมสงเคราะห์กับวงการการศึกษา ความรู้และความเข้าใจของบุคลากรทางการศึกษาต่อบทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์จึงสำคัญมาก เพราะหากบุคลากรทางการศึกษาไม่เข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์อย่างแท้จริง อาจจะทำให้เกิดความสับสนกับวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงกัน เช่นนักจิตวิทยา หรือนักแนะแนว ดังนี้

“...ตามชื่อเลย นักสังคมสงเคราะห์คือดูแลสังคม ให้คำปรึกษา ดูแลทั้งเด็กที่มีปัญหา ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ รวมทั้งผู้สูงอายุด้วย...” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์วันที่ 9 เดือนกันยายน 2567)

บทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ที่ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มคนที่ประสบปัญหาไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเด็ก ผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุ แต่บทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ไม่ได้มีเพียงเท่านี้ ยังมีผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีก

“...นักสังคมสงเคราะห์ คือ คนที่คอยดูแลคนที่มีความยากลำบากในการดำรงชีวิต ในทุก ๆ ด้าน ที่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินชีวิตในสังคม มีหน้าที่ทำให้คุณภาพชีวิตของของในสังคมดีขึ้น โดยพื้นฐานทั่ว ๆ ไปนักสังคมสงเคราะห์จะคอยดูแล คอยช่วยเหลือ หาวิธีการ หาแนวทางหรือว่าติดต่อกับหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์

ซึ่งบทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในความเข้าใจของตน คือ คอยดูแลช่วยเหลือ แม้จะให้กำลังทรัพย์ของตนเองไม่ได้ แต่ก็ประสานงานเพื่อให้ปัจจัยในการดำรงชีวิตแก่ผู้ที่มีความยากลำบาก...”(ครูแนะแนว, สัมภาษณ์วันที่ 10 กันยายน 2567)

“...บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ไม่เพียงแต่ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของผู้ที่กำลังประสบปัญหาทางสังคมแบบเชิงรับเท่านั้น ยังมีบทบาทในเชิงป้องกันและทำงานกับชุมชนได้อีก เช่น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว หรือยาเสพติดในชุมชนที่กระทบต่อนักเรียน...”(ครูแนะแนว, สัมภาษณ์วันที่ 11 เดือนกันยายน 2567)

ปัจจุบันสถานศึกษาในประเทศไทยมุ่งเน้นผลผลิตในการให้ความรู้แก่นักเรียน โดยเฉพาะด้านวิชาการเป็นหลัก การมุ่งเน้นการพัฒนาในด้านวิชาการเป็นหลักนี้ ทำให้ละเลยการพัฒนาทางด้านจิตใจและสังคมไปด้วย อีกทั้งในสังคมไทยยังมีอีกหลากหลายปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อตัวผู้เรียนในสถานศึกษาโดยเฉพาะที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมของตัวผู้เรียนและสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวจนส่งผลออกมาเป็นพฤติกรรมของปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาไทย ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างตรงจุด ในต่างประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ สิงคโปร์ ฯลฯ ที่จะมีวิชาชีพหนึ่งที่เข้าไปช่วยเหลือเด็กนักเรียน ได้แก่ “นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนซึ่งเป็นวิชาชีพที่ทำหน้าที่ในการแนะนำแนะแนว ให้ความรู้แก่นักเรียน ครอบครัวร่วมด้วย ตัวอย่างเช่นนักสังคมสงเคราะห์โรงเรียนของสหรัฐอเมริกาเสนอแนะว่า ควรเพิ่มบทบาทให้นักสังคมสงเคราะห์ โรงเรียนในกิจกรรมด้านการป้องกัน ทั้งนี้ นักสังคมสงเคราะห์โรงเรียนมีทักษะความสามารถและแนวคิด แนวทางที่พร้อมจะช่วยเหลือทีมงานของโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองและกลุ่มนักเรียนในการระดมกำลังเพื่อ การจัดการกับปัญหาของนักเรียนในระดับต่าง ๆ (กิตติพัฒน์ นนทปัทมเดช, 2567)

3. ความจำเป็นและความสำคัญในการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา

จากปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนที่พบบ่อยภายใน และภายนอกสถานศึกษา เช่น พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง (Bully) พฤติกรรมการใช้ยาเสพติด การทะเลาะวิวาท ปัญหาความยากจน เป็นต้น ซึ่งนำมาสู่การเกิดปัญหาในวงกว้างไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงในครอบครัว พฤติกรรมก้าวร้าว ปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร การเกิดภาวะซึมเศร้า โรคเครียด เนื่องจากไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาย่างถูกวิธีและตรงจุด หรือถูกแก้ไขโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เฉพาะโดยตรง ดังนั้นการมีนักสังคมสงเคราะห์ส่งภายในสถานศึกษา จึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ประสบปัญหาทางสังคมได้อย่างตรงจุด และเจาะลึกเข้าถึงต้นตอของปัญหามากยิ่งขึ้น อีกทั้งนักสังคมสงเคราะห์ยังสามารถช่วยเหลือป้องกันปัญหาที่คาดการณ์ว่าอาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้หากปัญหาที่มีอยู่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับตัวนักเรียน ครอบครัว สถานศึกษา เป็นต้น ดังนั้น ด้วยเหตุผลใดก็ตามที่กล่าวไว้ข้างต้นนักสังคมสงเคราะห์จึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อสถานศึกษา ด้วยเป็นปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกมิติของนักเรียน จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์บุคลากรภายในสถานศึกษา มีความเห็นที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ผลักดันให้มีนักสังคมสงเคราะห์ภายในสถานศึกษา ดังนี้

“... ถ้ามีตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนก็ยินดี คิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดีด้วย เพราะว่าลำพังครูก็ไม่มีเวลาที่จะมาเจาะลึกกับเด็กมาก งานสอนก็มีล้นมือ หากเด็กมีปัญหาส่วนใหญ่ครูก็จะให้คำปรึกษาได้เบื้องต้น อย่างดีก็จะดูไปถึงที่บ้าน แต่ว่าถ้ามีนักสังคมสงเคราะห์มาประจำที่โรงเรียนมาทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะก็อาจจะดูว่านักเรียนคนไหนที่น่าจะศึกษาเป็นกรณีพิเศษได้ เพื่อจะดูว่าปัญหาที่แท้จริงของเขาคืออะไร บางทีจะมีปัญหาที่ซับซ้อนแต่ครูอาจจะเข้าไม่ถึงปัญหาของนักเรียนอย่างแท้จริง...” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์วันที่ 9 กันยายน 2567)

“...เห็นด้วยกับผู้บริหารโรงเรียน ถ้ามีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจะแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด เพราะมีวิธีการบวนการในการสืบค้นข้อเท็จจริงจากเด็ก และสามารถแก้ปัญหาได้ นักสังคมสงเคราะห์จะได้เข้าช่วยลดปัญหาในโรงเรียนที่มีความซับซ้อนกับนักเรียนในโรงเรียนได้ บางปัญหาครูประจำชั้น ครูแนะแนวก็อาจจะมีความซับซ้อนมากเกินไปที่ครูจะเข้าใจและช่วยเหลือเด็กนักเรียนคนนั้น ๆ ได้...” (ครูประจำชั้น , สัมภาษณ์วันที่ 10 กันยายน 2567)

การมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนมีความสำคัญและความจำเป็น เนื่องจากเป็นหนึ่งวิชาชีพที่ทำงานช่วยเหลือ แก้ไข บำบัด และฟื้นฟูผู้ที่ประสบปัญหาทางสังคมได้ในหลายมิติ เพราะงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน คือ “งานพัฒนานักเรียนแบบองค์รวม” ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม สังคมสงเคราะห์โรงเรียนจึงเป็นบริการสนับสนุนนักเรียนที่มี

ความสลับซับซ้อนและเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ครอบครัว ชุมชนและสังคม(กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2567) การเป็นผู้ออกแบบหลักสูตรและการทำกระบวนการกลุ่มซึ่งเป็นไปตามสิทธิเด็กที่เด็กทุกคนควรจะได้รับการพัฒนาครบทุกมิติ ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนจึงสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย (สมชาย รัตนทองคำ, 2556) โดยประยุกต์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีเงื่อนไข เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในตัว ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยังเกี่ยวเนื่องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในประเด็นของสิทธิการพัฒนา โดยที่เด็กจะต้องได้รับสิทธิในการศึกษาทุกประเภทและสิทธิที่จะคิดพัฒนาสติปัญญา ฯลฯ ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กควรจะได้รับ นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจึงมีบทบาทหลัก ๆ ที่หลากหลายด้านดังนี้ บทบาทผู้ให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหารโรงเรียน ครู ทีมงานฝ่ายสนับสนุนของโรงเรียน และพ่อแม่ผู้ปกครอง บทบาทผู้ให้การปรึกษารายบุคคลและการสนับสนุนกับนักเรียน บทบาทผู้ให้การปรึกษารอบครัว บทบาทผู้ให้การปรึกษากลุ่มกับกลุ่มนักเรียน บทบาทการเป็นผู้พิทักษ์สิทธิ บทบาทผู้จัดแผนงานการให้การศึกษาให้กับพ่อแม่ผู้ปกครองและทีมงานการศึกษาของโรงเรียน บทบาทผู้ประสานงานลดช่องว่างสร้างความเชื่อมโยงระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองและโรงเรียน บทบาทผู้ให้บริการส่งต่อเพื่อไปรับบริการจากหน่วยงานในชุมชน บทบาทผู้จัดทำแผนงานด้านการพัฒนาชุมชน บทบาทผู้ให้ความร่วมมือกับแผนงานของชุมชน และบทบาทการให้บริการอื่น ๆ ในกิจการเฉพาะกิจเพื่อการตอบสนองต่อความต้องการพิเศษของนักเรียนเป็นรายบุคคล ดังนั้นแล้วนักสังคมสงเคราะห์โรงเรียนจึงต้องมีความเชี่ยวชาญ และการมีรับรู้อันฉับไวในการแก้ไขปัญหาในภาวะวิกฤติได้ทันทั่วทั้ง ทั้งระดับจุลภาคและมหภาค (CASW, 2002)

อภิปรายผล

ความรู้และความเข้าใจของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา พบว่า บุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ว่า นักสังคมสงเคราะห์นั้นเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อสังคมในฐานะเป็นผู้ช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาทางสังคมในกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ อาทิ คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยจิตเวช เป็นต้น แต่สำหรับนักเรียนในโรงเรียนนั้น ครูในฐานะบุคลากรทางการศึกษาและเป็นวิชาชีพหลักที่มีความใกล้ชิดกับเด็กนักเรียนมากที่สุด จึงเป็นความสำคัญลำดับต้นๆ ที่เมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นกับนักเรียน ครูประจำชั้น ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง รวมไปถึงผู้บริหารโรงเรียน จะเป็นผู้รับรู้ รับฟัง รวบรวมหาทางออกของปัญหาดังกล่าวอย่างสุดความสามารถ ปัญหาที่พบกับนักเรียนในโรงเรียนมีความหลากหลาย เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด ปัญหาทะเลาะวิวาท ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน ปัญหาการกลั่นแกล้ง (Bully) เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบทบาทของครูไม่เพียงแต่มีหน้าที่ในการสอนเท่านั้นยังครอบคลุมถึงการดูแลนักเรียนทุกคนที่เผชิญปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ เท่าที่ครูสามารถทำได้ แม้ในกรณีที่ปัญหานั้นมีความซับซ้อนที่ต้องอาศัยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับ Bye & Alvares (2007) ที่อธิบายงานสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนว่ามีบทบาทที่หลากหลายทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อป้องกันปัญหาที่ยังไม่เกิด และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วในโรงเรียน ของ School Social Work ที่ว่านักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจะมีบทบาทดังนี้ (1) บทบาทนักสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (2) บทบาทการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพและเป็นผู้นำทีม (3) บทบาทผู้แนะแนวทางการศึกษาและพฤติกรรม (4) บทบาทผู้จัดการรายกรณี (5) บทบาทผู้พิทักษ์สิทธิ (6) บทบาทในการวางแผนการเปลี่ยนแปลงในชีวิต และ (7) บทบาทผู้สร้างนโยบาย

บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ที่มีความสำคัญต่อสถานศึกษา พบว่า บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษามีความสำคัญจำเป็นในระดับมากที่จะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพในการเรียนการสอนทั้งเชิงรุกและเชิงรับในการดูแลนักเรียน อีกทั้งยังเป็นวิชาชีพที่มีบทบาทส่งเสริมการทำงานร่วมกับบุคลากรครูในโรงเรียนและสหวิชาชีพต่าง ๆ ให้การพัฒนานักเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บทบาทหน้าที่หลักของครูคืองานสอนที่มุ่งเน้นในด้านการศึกษาและวิชาการเป็นหลัก ส่วนบทบาทหน้าที่ในการรับผิดชอบด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจจึงกลายเป็นประเด็นรองลงมา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ชวิศา เนาว์ไพร (2563) “Ruffles Institution”: บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน บทเรียนจากสิงคโปร์สู่ไทย) ที่อธิบายถึงนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและให้ คำปรึกษานักเรียนในโรงเรียนที่มีปัญหาและต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือหลากหลายด้าน ทั้งทางด้านการศึกษา

ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย รวมถึงด้านทรัพย์สินและความเป็นอยู่ โดยนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจะทำงานร่วมกับเด็กนักเรียน ครู ผู้บริหาร ครอบครัว ชุมชน และ องค์กรที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการให้ความช่วยเหลือ ทั้งจากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนผ่านรายงานการเข้าเรียน ผลการเรียน และรายงานจากครู เพื่อวิเคราะห์ถึงความผิดปกติที่อาจนำไปสู่การเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์ของ Ruffles Institution ถือว่ามีบทบาทอย่างยิ่งในการ ทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนในการพัฒนาทักษะและลดอุปสรรคในการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนได้ ในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่มีนักสังคมสงเคราะห์โรงเรียนจึงใช้ชื่อเรียกนักสังคมสงเคราะห์โรงเรียนว่า “ครูเยี่ยมบ้าน” (visiting teachers) (กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2567) โดยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยการเน้นคุณค่าของการศึกษากับพ่อแม่เด็ก ขณะเดียวกันก็แจ้งข้อมูลข่าวสารแก่ครูถึงอุปสรรคที่นักเรียนต้องประสบที่บ้าน

ความจำเป็นและความสำคัญในการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา พบว่า นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนมีความสำคัญจำเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการมีหน้าที่ในการช่วยเหลือและให้คำปรึกษานักเรียนที่ประสบปัญหาและต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือทั้งด้าน การศึกษา ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ และด้านร่างกาย ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจะทำงานร่วมกับครู ผู้บริหาร ครอบครัว และชุมชน ซึ่งที่ผ่านมาการช่วยเหลือนักเรียนของไทยยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ตำแหน่งส่วนใหญ่ในสถานศึกษาคือ ตำแหน่งครูผู้สอน อีกทั้งปัจจุบันยังขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา ดังนั้นบทบาทด้านการให้ความช่วยเหลือด้านอื่น ๆ จึงอาจจะไม่ใช่จุดเน้นสำคัญในตอนนี้มากกว่าการมีหน้าที่สอน ทำให้ครูไม่ได้มุ่งเน้นการช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาเป็นภารกิจหลัก แต่ทว่านักสังคมสงเคราะห์ที่มีบทบาทหลักในการช่วยเหลือนักเรียนและมีบทบาทด้านการสอนเป็นภารกิจรองก็จะเป็วิชาชีพที่มีส่วนสำคัญในการเสริมทำให้กระบวนการพัฒนานักเรียนในสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ วรรณลักษณ์ เมียนเกิด (2544) ที่อธิบายว่า รัฐยังไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการคุ้มครองเด็กที่มากพอ เพราะยังไม่มีการจัดงบประมาณมาเพื่อดำเนินงานต่าง ๆ ที่ติดขัด เหตุจากการขาดบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถเฉพาะด้าน เช่น นักสังคมสงเคราะห์ ในการทำหน้าที่ติดตามและประเมินผล และสอดคล้องกับ อาจารย์ แก้วศรีงาม (2551) ที่ได้เสนอให้ โรงเรียนควรมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการให้คำปรึกษาที่ถูกต้อง เนื่องจากเด็กโดยส่วนมากใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กหลุดจากสภาวะซึมเศร้าและป้องกันสภาวะซึมเศร้าที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ามีการเสนอให้นักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษาเพื่อให้การช่วยเหลือคุ้มครองเด็กและรองรับกับปัญหาในกลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่ขยายตัวในวงกว้างในอนาคต จากข้อมูลของนักสังคมสงเคราะห์โรงเรียนในต่างประเทศจะพบว่าไม่เพียงแต่ขยายและเติบโตในอเมริกาเหนือหรือยุโรปเท่านั้น สังคมสงเคราะห์โรงเรียนในเอเชีย (กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2556) เช่น สิงคโปร์และฮ่องกง (To, 2012) ก็ได้ถือกำเนิดขึ้นมาในช่วงใกล้เคียงกับสังคมสงเคราะห์โรงเรียนในไทยด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้สังคมสงเคราะห์โรงเรียนในประเทศไทยที่อาจเรียกได้ว่าไม่ได้เริ่มต้นจากศูนย์ แต่ถูกแช่แข็ง เพราะยังมีร่องรอยของการก่อตัวมาแล้วในยุคผู้มีอำนาจในวงการสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์คือ จอมพล ป.พิบูลสงครามและศาสตราจารย์ปกรณ์ อังศุสิงห์ ด้วยความปรารถนาและศรัทธาในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ที่ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการกลับมาสังคมสงเคราะห์โรงเรียนได้อีกครั้งอย่างมีความหวัง

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัยนี้ พบว่า การศึกษาในประเทศไทยมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับเรื่องวิชาการมากกว่าการดูแล สุขภาพจิตใจหรือความต้องการทางด้านอื่น ๆ ของนักเรียน โดยเฉพาะการมุ่งเน้นเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ ทั้งที่ในความเป็นจริงนักเรียนมิได้จำเป็นต้องความรู้เพียงมิติเดียว แต่ยังต้องการพัฒนาทางด้านจิตใจและสังคมร่วมด้วย ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาก็ไม่ได้มีบทบาทหลักในการสนับสนุนสวัสดิภาพทางด้านจิตใจหรือสังคมของนักเรียนเท่าที่ควรเพราะมีบทบาทหน้าที่หลักคือการสอน อีกทั้งรัฐยังไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการคุ้มครองเด็กที่มากพอในกรณีที่เกิดประสบปัญหาที่ต้องการความช่วยเหลือ เพราะยังไม่มีการจัดงบประมาณมาเพื่อดำเนินงานต่าง ๆ (วรรณลักษณ์ เมียนเกิด, 2544) การขาดบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถเฉพาะด้านสังคมสงเคราะห์โรงเรียน ในการทำหน้าที่ติดตามและประเมินผล

ทำให้ปัจจุบันในสถานศึกษาก็ไม่ได้มีนักวิชาชีพสังคมสงเคราะห์โรงเรียนเข้ามาให้ความช่วยเหลือเด็กนักเรียนได้อย่างตรงจุด ดังนั้นความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์โรงเรียนนั้น มีโอกาสเกิดขึ้นได้เพราะในอดีตเคยมีสังคมสงเคราะห์โรงเรียนมาแล้วแต่สูญหายไปด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนั้น อาจจะต้องร่วมกันผลักดันอย่างจริงจังและชี้ให้เห็นความสำคัญอย่างเป็นรูปธรรม สะท้อนให้เห็นว่าการที่จะบรรจุตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนจึงมีความเป็นไปได้ ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาและถอดบทเรียนจากต่างประเทศที่มีนักสังคมสงเคราะห์โรงเรียนมาก่อน และการมีนักสังคมสงเคราะห์โรงเรียนก็ไม่ได้เป็นการลดบทบาทหลักของครู เพราะโรงเรียนก็ยังคงด้านวิชาการให้ความสำคัญจำเป็นลำดับต้นอยู่ที่ครูซึ่งมีบทบาทหลักในการสอนมากกว่านักสังคมสงเคราะห์ซึ่งมีบทบาทเสริมในโรงเรียนที่จะช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาและรอกการแก้ไข ดังนั้นความจำเป็นหรือความสำคัญของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนและความเป็นไปได้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายด้าน เช่น การให้ความรู้และการทำความเข้าใจในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ให้คนทั่วไปรับรู้ รวมทั้งวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่เห็นถึงความสำคัญของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน ซึ่งบทบาททั้งหมดของนักสังคมสงเคราะห์ล้วนมีทั้งบทบาทเชิงรุกและเชิงรับ คือบทบาทการพิทักษ์สิทธิ บทบาทการพัฒนาและบทบาทในการป้องกัน บทบาทในการให้ความช่วยเหลือและบทบาทในการให้คำปรึกษา

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง “ความจำเป็นและความต้องการให้มีนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพในสถานศึกษา กรณีศึกษา : โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.)ในจังหวัดปัตตานี” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาทั้งสิ้น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความรู้และความเข้าใจของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาความจำเป็นและความสำคัญในการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา พบว่า ความต้องการและความเป็นไปได้ในการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษานั้น มีทั้งบุคลากรเห็นด้วยและมีความต้องการที่จะผลักดันให้มีนักสังคมสงเคราะห์ภายในสถานศึกษา เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่ทำงานช่วยเหลือ บำบัด พื้นฟู ผู้ที่ประสบปัญหาทางสังคมโดยรวม ในส่วนโอกาสที่จะมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษานั้น แทบไม่มีโอกาส และโอกาสน้อยที่จะมีนักสังคมสงเคราะห์เกิดขึ้นในสถานศึกษา เนื่องจากมีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการตำแหน่งในสถานศึกษา และปัจจุบันยังขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งหากต้องการที่จะผลักดันให้มีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา จำเป็นที่จะต้องได้รับการผลักดันจากสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และกระทรวงศึกษาธิการ โดยสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์เป็นองค์กรหลักที่สามารถผลักดันให้นักสังคมสงเคราะห์ได้ เนื่องจากว่าเป็นองค์กรที่มีหน้าที่พัฒนาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์โดยตรง

การผลักดันให้มีตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์เกิดขึ้นในสถานศึกษาเพื่อเข้ามาบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้ วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ควรประชาสัมพันธ์ให้แก่หน่วยงานภาครัฐและบุคคลทั่วไป ให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของบทบาทนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษา รวมทั้งการทำให้ครูเห็นความสำคัญถึงเห็นความสำคัญของบทบาทและกระบวนการให้ความช่วยเหลือทางสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษาเพื่อเข้ามาช่วยเหลือ แก้ไข บำบัด พื้นฟูและยับยั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สภาการศึกษาสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย สมาคมนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ไทย สมาคมนักสังคมสงเคราะห์จิตเวช สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ควรผลักดันนโยบายที่มีฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ (evidence-based policy making) โดยอาจร่วมมือกับกรมสุขภาพจิต และองค์การปกครองท้องถิ่น รวมทั้ง กทม. และเมืองพัทยา ในการเริ่มแผนงานนำร่องการจ้างงานนักสังคมสงเคราะห์โรงเรียน

1.2 สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ควรประชาสัมพันธ์ให้กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นถึงความสำคัญและบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน เช่น การถอดบทเรียนองค์ความรู้ที่นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของนานาชาติกว่า 50 ประเทศทั่วโลกที่มีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน

1.3 ควรมีนโยบายการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ที่จำเป็นในการรับมือกับปัญหาเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ ได้เบื้องต้น

1.4 กระทรวงศึกษาธิการควรเล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีนักสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษาเพื่อเข้ามาช่วยเหลือ แก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและยับยั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เช่น นักเรียน ผู้ปกครองหรือหรือผู้บริหารในระดับสำนักงานเขตการศึกษา เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในสถานศึกษาสหวิชาชีพกับสายวิชาการ เช่น โรงเรียนอาชีววะ วิทยาลัยเทคนิค เป็นต้น

2.3 การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวนของผู้ที่ทำการศึกษเป็นจำนวนของกลุ่มตัวอย่างเฉพาะตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนและงานสังคมสงเคราะห์มากที่สุด ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาทั้งเชิงลึก (เชิงคุณภาพ) และการศึกษาในเชิงกว้าง(เชิงปริมาณ) เพื่อให้เห็นข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากกว่านี้ ที่จะเป็นตัวแทนประชากร หรือการสะท้อนในเชิงสถิติ ซึ่งทำให้การศึกษามีข้อมูลที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้นในการสะท้อนทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2561). *ไทยอันดับ 2 “เด็กรังแกกันในโรงเรียน” พบเหยื่อปีละ 6 แสนคน*. สืบค้น 5 มีนาคม 2566. จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=27485>.
- _____. (2562). *Stop Bullying หยุดการกลั่นแกล้ง ยุติความรุนแรงในสังคม*. สืบค้น 3 มีนาคม 2566. จาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30024>.
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์. (2556). *พัฒนาการสังคมสงเคราะห์อาเซียน มุานิติเพื่อการศึกษาและพัฒนาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2567). *อเมริกาเหนือกับสังคมสงเคราะห์โรงเรียน School Social Work in North American Context เอกสารคำสอนหลักสูตรออนไลน์ SWPC E-learning: สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2567. จาก <https://www.swpc.online/>.
- เฉลิมพล พลมุข. (2562). *เด็กพิเศษ*. สืบค้น 13 มิถุนายน 2566. จาก http://www.matichon.co.th/artical/news_1594610.
- วิชา เนาว์ไพร. (2563). *“Ruffles Institution”: บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนบทเรียนจากสิงคโปร์สู่ไทย*. (ศิลปศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- ไทยรัฐออนไลน์. (2558). *ซ็อก! ป.2 ฝีมือวัย 8 ขวบ พี่ชายอยู่ ม.1 ให้น้องเสพ*. สืบค้น 16 พฤษภาคม 2567. จาก <http://www.thairath.co.th/news/local/483727>.
- ปวิศร์ กิจสุขจิต. (2559). *ปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เกิดการรังแกกันในโรงเรียนมัธยมสตรีในกรุงเทพมหานครตามแนวทฤษฎีเรียนรู้ของโรนัลด์ แอล เอเคอร์*. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 27(1), 72-80.
- มติชนออนไลน์. (2565). *นักเรียนฆ่าตัวตาย*. สืบค้น 16 พฤษภาคม 2567. จาก <http://www.matichon.co.th>.
- รวีพรดี พูลลาภ. (2560). *ภาวะซึมเศร้า การคิดฆ่าตัวตาย ความเครียด และการจัดการความเครียดของประชาชนในชุมชนน้ำจ้ำและชุมชนบ้านเด่น ตำบลเมืองพาน อำเภอเมืองพาน จังหวัดเชียงราย*. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 6(2), 72-85.

- วรรณลักษณ์ เมียนเกิด. (2544). การประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณระหว่างองค์กร สวัสดิการเด็กภาครัฐ และภาคเอกชน. (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- วรสิทธิ์ เจริญศิลป์, วาสนา สุปินนะ, จุฑามาส สุขอิม และ ศุภชัย นาทองไชย. (2562). การฆ่าตัวตายของนักศึกษากับการปรับตัวของครอบครัว มหาวิทยาลัยของรัฐ: การศึกษาโดย ใช้ข่าวในหนังสือพิมพ์เป็นฐาน. *วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 11(21), 135-144.
- สมชาย รัตนทองคำ. (2556). ทฤษฎีการเรียนรู้ของนักการศึกษาที่มีถูกนำมาใช้พัฒนาการเรียนการสอน. สืบค้น 28 กันยายน 2566. จาก <https://ams.kku.ac.th/aalearn/resource/edoc/tech/5>.
- อาจารย์ แก้วศรีงาม. (2551). ผลการใช้โปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีรู้คิดของเบค เพื่อลดภาวะซึมเศร้าของเด็กที่ถูกทารุณกรรม: กรณีศึกษาสถานสงเคราะห์เด็กหญิงในจังหวัดสระบุรี. (ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- Bye, L., & Alvarez, M. (2007). *School social work: Theory to practice*. Belmont, CA: Thompson Brooks/Cole.
- CASW. (2002). *The school social work*. Retrieved 28 September 2023. from <https://www.casw-acts.ca/en/school-social-work>. <https://www.sswaa.org/about>.
- Huxtable, M. (2022). *A Global picture of school social work in 2021*. Retrieved 28 September 2023. from <https://eric.ed.gov/?id=ED618727>.
- To, S. M. (2018). A qualitative analysis of the field experiences of Hong Kong school social workers in encountering different forms of power. In *Youth Policies and Services in Chinese Societies* (pp. 87-102). Oxfordshire: Routledge.